

Prof. dr hab. Elżbieta Sękowska

Wydział Polonistyki

Uniwersytet Warszawski

**Ocena dorobku naukowego dr hab. Ireny Szczepankowskiej
w związku z ubieganiem się o tytuł naukowy profesora**

1. Osiągnięcia naukowe

Dr hab. Irena Szczepankowska, absolwentka Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu w Białymstoku (w 1988 r. filii Uniwersytetu Warszawskiego), dotychczasową karierę akademicką związała z Instytutem Filologii Polskiej UwB: kolejno pracowała na stanowisku asystenta, adiunkta, od 1.08. 2006 – profesora nadzwyczajnego.

Wstępne rozpoznanie Jej dorobku naukowego przynosi autoreferat, z którego wynika, że przed uzyskaniem stopnia dra hab. opublikowała 3 monografie autorskie, w tym monografię na podstawie rozprawy doktorskiej, oraz 30 artykułów. Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego na podstawie rozprawy pt. *Język prawny I Rzeczypospolitej w „Zbiorze praw sądowych” Andrzeja Zamoyskiego, cz. I: Pojęcia prawne, cz. II: Wypowiedzi normatywne*, (Białystok 2004) opublikowała 38 artykułów oraz dwie publikacje monograficzne, o których będzie mowa w dalszej części recenzji. Jest również autorką 11 recenzji prac naukowych oraz dwóch sprawozdań pokonferencyjnych.

Omówienie dorobku naukowego przyniesie bardziej szczegółową ich charakterystykę. Publikacje dr hab. Ireny Szczepankowskiej sytuują się w następujących obszarach badawczych: **1)** dialektologia, w tym słowotwórstwo gwarowe; **2)** historia języka (polszczyzna XVIII-wieczna); **3)** badania nad językiem prawnym; **4)** problematyka semantyczno-pragmatyczna; **5)** studia nad językiem pisarzy. Kolejność wymienionych obszarów oddaje ich chronologię występowania w dorobku Autorki, a zarazem liczebność publikacji w poszczególnych działach.

Do ogólnej charakterystyki dorobku należy dodać miejsca publikowania tekstów, a są to oprócz tomów zbiorowych i materiałów pokonferencyjnych takie czasopisma, jak: „Poradnik

Językowy”, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, „Prace Filologiczne”, „Białostockie Archiwum Językowe”, „Białostoczczyzna”, „Стиль” i międzynarodowy rocznik „Stylistyka”. Wymienione czasopisma należą do wysoko punktowanych w klasyfikacji MNiSzW.

W zakresie badań dialektologicznych dr hab. Irena Szczepankowska zajmowała się następującą problematyką: słowotwórstwem (analiza atrybutywnych nazw osób; złożenia), świadomością językową mieszkańców wsi oraz leksyką.

Za sygnał zwrotu badawczego można uznać artykuł z 1999 roku pt. *Perspektywy badań lingwistycznych nad językiem prawnym*, opublikowany w „Poradniku Językowym”. Do 2004 roku Autorka opracowała 6 artykułów dotyczących polskiego języka prawnego (por. pozycje: 21, 23, 26, 28, 29, 30). Zwieńczeniem tego obszaru badań były „*Studia nad polszczyzną epoki stanisławowskiej*” (2004) oraz rozprawa habilitacyjna (2004).

Prawna odmiana polszczyzny w okresie pohabilitacyjnym jest przez badaczkę zgłębianą i ukazywana wielopłaszczyznowo: w ujęciu historycznym, pragmatycznym oraz międzyjęzykowym. Na wyróżnienie zasługują na przykład artykuły: *Rola łaciny w kształtowaniu terminologii prawa polskiego w okresie od XVI do XVIII wieku* (2006); *Konceptualizacja kategorii prawo w polszczyźnie. Model sieciowy struktury semantycznej* (2006); *Wpływ intencji perswazyjnej nadawcy na styl dawnej i współczesnej wypowiedzi prawodawczej w języku polskim* (2008); *Języki prawa w państwie polsko-litewskim (od XVI do XVIII wieku) z perspektywy komunikacji kulturowej i praktyk translatorskich* (2010); por. też pozycje: 18, 25, 32, 36, 38. Kręgi problemowe dotyczące języka prawnego zyskują w ujęciu dr hab. I. Szczepankowskiej nie tylko wymiar językoznawczy, lecz także społeczny i kulturowy.

Począwszy od roku 2007 daje się zaobserwować u Autorki kolejny zwrot badawczy, tym razem w stronę studiów nad językiem pisarzy; świadczą o tym artykuły: *Poetyckie profilowanie „drogi życia” – przyczynek do Mickiewiczowskiej gramatyki przestrzeni* (2007); *Prawo i sąd w dramatach Juliusza Słowackiego* (2013) oraz dwa teksty nawiązujące do przyszłej monografii poświęconej poezji Wisławy Szymborskiej, a mianowicie: *O semantyce zaimków* (2012) i *Potoczna i naukowa kategoryzacja świata a poetyckie transgresje (na przykładzie kilku wierszy Wisławy Szymborskiej)* (2013). Na tym tle wyróżnia się artykuł pt. *Różnorodność kultur i stylów w doświadczeniu emigracyjnym Emila Ciorana i Czesława Miłosza* („Stylistyka”, 2015); stanowi on wnikliwe studium postaw wobec języka i stylu

obydwu pisarzy, ukazanych na tle wyborów światopoglądowych. Zestawienie odmiennych poglądów pozwala ukazać Autorce stosunek do rodzimego języka i wyboru gatunków wypowiedzi.

Najistotniejszym osiągnięciem badawczym w okresie pohabilitacyjnym jest monografia pt. *Człowiek – język – wizja świata w poezji Wisławy Szymborskiej. Studia semantyczne*, Białystok 2013. Jest to w dorobku dr hab. Ireny Szczepankowskiej obszar eksploracji prawie całkowicie nowy (poza nielicznymi artykułami wymienionymi wyżej). Sama badaczka zajęcie się językiem poezji określiła jako „intelektualne wyzwanie”. W analizach wykorzystwała narzędzia współczesnej semantyki lingwistycznej, wykazała się kompetencją analityczną i wrażliwością na kreatywny charakter języka Wisławy Szymborskiej. Głównym przedmiotem interpretacji były następujące problemy: refleksja metajęzykowa poetki, zrekonstruowanie wizji świata oraz obraz człowieka jako bytu biologicznego i duchowego. Wnikliwa analiza poezji zmierzała do ukazania preferowanych przez Noblistkę figur stylistycznych: paradoksu, „naiwnych pytań”, negacji, tautologii, kwantyfikacji, deleksykalizacji frazeologicznych; ważne jest ukazanie językowych sygnałów autorskiego dystansu do twierdzeń powszechnych, stereotypowych. Poetycka wizja człowieka zwraca uwagę na doświadczenia zmysłowe, percepcję wzrokową i słuchową, doświadczenie cierpienia i śmierci bliskich, świadomość nieuchronnego końca własnej egzystencji.

Zastosowana metodologia (korzystanie ze współczesnych teorii językoznawczych), konsekwencja prowadzonych interpretacji, konfrontacja własnych ustaleń z bogatą literaturą przedmiotu pozwoliły badaczce na wprowadzenie własnego głosu do istniejących interpretacji twórczości Wisławy Szymborskiej.

Dr hab. Irena Szczepankowska jest cenioną w środowisku językoznawczym znawczynią języka prawnego w ujęciu diachronicznym i współczesnym. Jej obecna monografia o języku poetyckim W. Szymborskiej pozwala zaliczyć Ją do grona badaczy języka artystycznego.

Oprócz publikacji Jej obecność w życiu naukowym potwierdza udział w konferencjach naukowych oraz współpraca z komitetami redakcyjnymi czasopism naukowych („Stylistyka”, „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna”, „Język Polski”).

2. Opieka naukowa i praca dydaktyczna

Dr hab. I. Szczepankowska wypromowała 45 magistrów; dwie prace magisterskie zostały wyróżnione w konkursie o Nagrodę im. Czesława Zgorzelskiego.

Jest promotorem jednej rozprawy doktorskiej nt. *Językowy obraz percepcji zmysłowej w prozie Jarosława Iwaszkiewicza*, obronionej w 2015 roku. Obecnie pod jej opieką naukową pracuje jedna doktorantka.

Była recenzentem w 3 przewodach doktorskich, w tym – w jednym na uniwersytecie w Tuluzie.

Oprócz wymienionych była recenzentem w trzech postępowaniach habilitacyjnych (2013, 2013, 2016/2017).

Dr hab. Irena Szczepankowska po zmianach programowych spowodowanych reformą studiów i czynnikami demograficznymi opracowała i wdrożyła autorskie programy zajęć z następujących przedmiotów: semantyka i pragmatyka językowa, lingwistyka tekstu, wartości i stereotypy w dyskursie publicznym. Opracowała na potrzeby realizacji przedmiotu *semantyka i pragmatyka językowa* słownik wraz z zadaniami i literaturą przedmiotu pt. *Semantyka i pragmatyka językowa*, Białystok 2011.

3. Konkluzja

Wszystkie dotychczasowe stwierdzenia i oceny pokazują, że dorobek naukowy i organizacyjny dr hab. Ireny Szczepankowskiej spełnia ustawowe wymagania stawiane kandydatom do tytułu naukowego profesora. Z przekonaniem popieram wniosek o nadanie Jej tytułu profesora nauk humanistycznych.

Elżbieta Szlachetka